

חוי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

בגליון השבוע

עלון מס'

89

הלכות שבת • תיקון אוכלין בשבת

הלכות דעת ודין • בעל שמתנגד להסכם בין אשתו למעסיקה

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

הלכות שבת

תיקון אוכלין בשבת

האם מותר למלוח ירקות בשבת?

הגמרא במסכת שבת (דף ק"ח ע"ב) אומרת שאסור למלוח צנון בשבת, וכן פסק השו"ע בסימן שכ"א סעיף ג'. וכתב המ"ב (ס"ק י"ג) בשם הפוסקים, שהוא הדין בכל דבר שצריך מליחה, כגון בצל, שום, מלפפון. וכן הוא לשון הרמב"ם (פרק כ"ב מהלכות שבת הלכה י') "צנון וכיוצא בו".

וב' טעמים נאמרו בראשונים לאיסור זה, רש"י על הגמרא (שם בד"ה אין מולחין) כתב שהטעם הוא משום שהמלח מעבד את הצנון ונעשה קשה והוי תיקון. ואפילו אם מולח את הצנון וכוונתו לאוכלו מיד לפני שייעשה בו פעולת עיבוד אסור, מפי שנראה כאילו בא לעבד (מ"ב ס"ק י"ד ובט"ז ס"ק א'). והרמב"ם (שם) כתב שטעם הדבר מפני שנראה ככובש כבשים בשבת, והכובש אסור מפני שהוא מבשל. ולב' הטעמים אין הדבר אסור אלא מדרבנן (עי' מ"ב ס"ק ט').

ודע, שאין איסור במליחת הצנון וכיוצא בו אלא כשמולח כמה

לעילוי נשמת

לעילוי נשמת הורי

הרה"ח ר' ברוך ב"ר שמחה

מנדלבוים זצ"ל

ת"ח מובהק ובעל מעשים

נלב"ע י"ט בחשון תשנ"א

ורעייתו מרת חיה שרה ציפורה

ב"ר אלטר יצחק ע"ה

נלב"ע י"ט בטבת תש"ס

הקדישו חייהם וביתם לתורה תפילה וחסד

וזכו להעמיד דורות ישרים מבורכים

ת.נ.צ.ב.ה.

דבר העורך

כי מאודסה תצא תורה!

השבוע פגשתי בקרוב משפחתי, יהודי תלמיד חכם העושה בשנים האחרונות בשליחות באודסה. שם מתעוררת היהדות מתרדמה ארוכה של שבעים שנות משטר קומוניסטי, וזקוקים היו לכוח עזר של ת"ח שיסייעו בהדרכת הצעירים העושים את דרכם חזרה, אל יהדותם שנגזלה מהם.

בראותו אותי פנה ואמר לי 'שלחתי לכם לאחרונה את אחד מתלמידי, שחפץ במסגרת ללימוד הלכה. אתם עוד תראו אותו, הוא יסיים את הלימודים בהצלחה ויוציא מאה בכל המבחנים. הוא נולד להיות רב'. כך המשיך והכביר דברים בשבחו ומעלתו של אותו לומד אודסאי.

לא יאומן כי יסופר. אודסה, ערש ההשכלה ה'אודסאית', שקדשה את תענוגות החומר, וחרטה על דגלה 'ככל הגויים בית ישראל', שבה והולכת ליהדותה, בגאון ובריש גלי, ומוציאה מקרבה תלמידי חכמים.

הנה כי כן, נוכל לשוב ולהווכח, כי לימוד התורה וקיום מצוותיה בדקדוק, ועמל בידיעת הלכה על בוריה, הם הערובה היחידה לקיום היהדות והיהודים בעולם, ובכוחה - הפלא ופלא - אף לעורר יהודים יקרים מתרדמת של שבעים שנה!

וכמה גדולה הזכות שנתנה לנו, במרכז לימודי דעת, לתת ליהודי כזה, כמו לעוד רבים וטובים כמותו בכל רחבי העולם, את הכלים ללימוד אישי אינטנסיבי, תחת הדרכה צמודה וליזוי תומך, עד להגשמת שאיפתו המוצהרת - להיות רב בישראל.

ואם תרצו, זו התשובה האמיתית היחידה אותה עלינו לתת לגל ההסתה העכור השוטף בעת הזאת את ארצנו. הסתה המבטאת שנאה ובזו לכל מה שריח של קדושה ושמירת הלכה נודף ממנו. 'נצח ישראל לא ישקר' - עתידו של עם ישראל טמון אך ורק בהקפדה זו, על הלכות ומנהגים המושרשים מקדמת דנא. רק כך נוכל להבטיח את קיומו של העם, לאורך ימים ושנים, עדי יעמוד כהן לאורים ותומים, בב"א.

ברכה נאמנה

העורך

הלכות שבת - המשך

מותר, מכמה טעמים עיי"ש.

סלטים שרוצה להחליקם ע"מ להגישם לשולחן בצורה נאה, האם מותר לעשות זאת בשבת?

החלקת איזה דבר בשבת אסורה מן התורה משום מלאכת "ממחק", כגון החלקת עור הסוליא במנעל חדש (ש"ע סי' ש"ב סעיף ח'), או אם נותן חומר באיזה נקב לסותמו ומחליקו אח"כ

(ביאור הלכה סי' שכ"א סעיף י"ט ד"ה תבוא עליו ברכה).

ולענין מלאכת ממחק באוכלים, כתב הרמ"א (סי' שכ"א סעיף י"ט) "ומותר להחליק האוכל בשבת, ולא הוי בזה משום ממחק הואיל ואפשר לאכול בלא זה".

ומבואר בזה, שמעיקר הדין יש איסור ממחק באוכלין וכגון בדבר שא"א לאכול בלא זה, אלא שבדרך כלל אפשר לאכול את האוכל גם בלא החלקתו. ועכ"פ גם כשהוא אסור אינו אסור אלא

מדרבנן (מ"ב ס"ק פ"א).

והוסיף שם הרמ"א: "ומכל מקום המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך תבוא עליו ברכה". ומבואר שם במ"ב (ס"ק פ"ב) ובביאור הלכה (ד"ה תבוא עליו ברכה), שכל מה שכתב הרמ"א שהמחמיר תבוא עליו ברכה זה רק באופן שכוונתו להחליק את המאכל. אבל אם אין כוונתו להחליק כגון שעוסק בהעברת האוכל ממקום למקום, או באופן שמורח ממרח על הלחם שאין לו עניין שיהיה חלק מותר לכתחילה, אע"פ שממילא מחליקו.

ומעתה עולה לנו, שיש לחלק בי סלטים שדרך החליקם לסלטים שאין דרך החליקם. שאלו שדרכם בכך אם מתכוון עתה להחליקם מותר והמחמיר שלא לעשות זאת תבוא עליו ברכה, ואם אינו מתכוון להחליקם מותר לכתחילה. ואלו שאין דרכם בכך אפילו אם מתכוון להחליקם מותר לכתחילה.

וכמו"כ מותר למרוח את כל סוגי הממרחים על הלחם כיון שאין כונתו להחליק את הממרח אלא רק שיגיע לכל מקום בפרוסה. ■

האם מותר להמליחו בשבת?

בספר חוט שני להגר"נ קרליץ שליט"א (שם) כתב שאסור להמליחו אלא א"כ קודם יתן לתוכו שמן, וכתבאר לעיל. ועי' בספר אורחות שבת (פ"ו הלכה י' והערה כ') שאם עיקרו של הסלט הוא מירקות שאין דרכם בכבישה אפשר שמותר למלוח אותם, כיון שבאופן זה אי"ז נראה כעיבוד.

האם מותר לשים חומרי טעם במאכל כאשר ע"י זה נצבע המאכל?

כתב השו"ע (סי' שכ"ב סעיף י"ט) "ליתן כרכום בתבשיל מותר, ואין לחוש לו משום צובע, דאין צביעה באוכלין". וכתב המ"ב (ס"ק ב"ו), שה"ה שמותר ליתן יין אדום בתוך יין לבן אע"פ שמתאדם ע"י זה.

והוסיף שם המ"ב, שהיתר זה אינו דווקא באופן שכוונתו להטעים את התבשיל או המשקה אלא שממילא הוא נצבע, אלא מסתבר שאפילו אם לכתחילה כוונתו בשביל ליתן בהם צבע ג"כ מותר (אולם כתב שלפי דעת הנשמת אדם יש למנוע מזה (ויש שכתבו שהנשמת אדם מחמיר רק למוכרי יין שדרכן בצביעה כוונתו ע"י ספר אורחות שבת פרק ז' הערה א'. ועיי"ש הערה ז' שצבע מאכל יש לאסור לשים במאכל או במשקה לכו"ע ואפילו לאדם בביתו)).

ומעתה, מותר לשים תמציות של פטל וכדו' במים להטעימם, וכמו"כ מותר לעשות קפה או תה לכתחילה אע"פ שעיי"ז נצבעים המים (ובשער הציון (סי' ש"ח ס"ק ס"ד וס"ה) מבואר שכשאפשר עדיף לשים קודם את התמצית ואח"כ ליתן עליה את המים).

האם מותר להוריד את המים בבית הכסא כשיש שם סבון הצובע את המים?

יש פוסקים שהדבר אסור משום איסור צובע (בשם הלוי ח"ח סי' קס"ז א', וכן עיין בשש"כ פרק כ"ג סעיף י"ד והערה מ"ד ובח"ג שם) והטעם מפני שאיי"ז צביעה ב"אוכלין" שכתב השו"ע שמותרת, שהרי אין המים הללו מיועדים לשתייה, וגם אינם ראויים לזה אחרי שנתערב בהם הסבון (אורחות שבת פ"ז הערה ח'). אולם, דעת האור לציון (ח"א סי' כ"ט) שהדבר

חתיכות ביחד, מפני שרק אז נראה כמעבד או כובש כבשים, אבל במליחה של חתיכה אחת אין איסור. אולם, כ"ז כשמולח את החתיכה ע"מ לאוכלה לאחר זמן מועט, אבל אם משהה אותה עד שיצא ממנה ציר אסור מדינא (ש"ע שם, ומ"ב ס"ק י"ד).

האם איסור המליחה הוא בכל מיני הירקות?

לא נאמר איסור מליחה בירקות אלא בירקות שהדרך לכובשם אבל ירקת שאין דרך לכובשם, כגון חתיכת פלפל וכדו', אין איסור למלוח אותם בשבת (מ"ב ס"ק י"ג).

ואף בחתיכות עגבניה אפילו שרגלים לכבוש אותם, אמנם כיון שאין הרגילות אלא בעגבניות ירוקות ושלימות וגם שאין נכבשים במלח אלא בחומץ, מותר למלוח אותם ואין זה נראה כמעבד או ככובש כבשים, וה"ה שהתירו מליחת חתיכות מלפפון קלוף [לאוכלם מיד ולא ע"מ להשהותם], כיון שאין הדרך לכבוש מלפפון אלא בקליפתו (שש"כ פרק י"א הערה ו' ובחלק ג' שם בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, וספר שבת בשבתו ח"א פרק י"ד סעיף ג' והערה 8 ו-10 בשם הגר"ש אלישיב שליט"א, וספר אורחות שבת פרק ז' הערה י"ט, עיי"ש).

האם ישנה עיצה להכנת סלט ירקות ומליחתו במלח?

הרוצה להכין סלט ירקות בשבת (באופן שאין בהו איסור טחון, וכתבאר בגיליונות שעברו) ולהמליחו במלח, יכול לשים בסלט גם שמן ואז מותר להמליחו. והטעם בזה, כיון שהשמן מחליש את כוח המלח שלא יוכל לפעול עיבוד בחתיכות הירקות (מ"ב ס"ק י"ד). ולכתחילה יש לשים קודם את השמן ואח"כ את המלח (חוט שני ח"ב פרק י" ס"ק ג', וכתב שם שאע"פ שבמ"ב מדבר באופן שנותן את השמן אחרי שנתן את המלח זה רק ליישב את מנהג העולם אבל לכתחילה יש לתת את השמן ורק אח"כ את המלח, וכ"כ בספר קצות השולחן סי' קכ"ח בבדי"ש ס"ק ג' ה', ומטעם אחר שמא אחר שיתן את המלח ישכח לתת את השמן ויעבור איסור).

סלט ירקות המעורב מירקות שדרכם בכבישה ומירקות שאין דרכם בכבישה,

לעילוי נשמת

מו"ר הגאון רבי רפאל שמואל ב"ר אריה ליב

ברנבוים זצוק"ל

ראש ישיבת מיר - ארה"ב

נלב"ע כ"ח בטבת תשס"ח

ת.נ.צ.ב.ה

לעילוי נשמת

הגאון רבי

אליעזר יעקב חיים

ב"ר ברוך יוסף פּיבלזון זצ"ל

נלב"ע י"ד בניסן תשע"א

ת.נ.צ.ב.ה

דעת ודין

מאת הדיין הרה"ג עידו שחר שליט"א

ליורשים אלא רק מלאכת צמר כמו רקימה וטווייה שזו מלאכת נשים, אבל עבודת אדמה לא.

בפנינו הופיעה האישה עם בעלה וטענה כי לא היתה מוסמכת לוותר על זכויותיה משום שמעשה ידי אישה לבעלה.

וישנו ביאור נוסף במחלוקת הראשונים. הבית מאיר (סי' פ' סעי' א') מבאר שהרשב"ם והראב"ד נחלקו האם מלאכה כזו נחשבת למעשה ידיים על ידי הדחק. ומה הם מעשה ידיים על ידי הדחק? מבואר בגמ' בכתובות (נט ע"א) שכאשר האישה עושה כמה מלאכות ביחד או עובדת בלילה, הדבר נקרא מעשה ידיים על ידי הדחק. ובמעשה ידיים על ידי הדחק נחלקות בגמ', ומחלוקת ראשונים איך לפסוק. והשו"ע בסי' פ' סעי' א' פסק כאומרים שמעשה ידיים על ידי הדחק לבעל. אבל הב"ש (סי' ק"א) הביא את דברי הב"ח שכתב שכאשר האישה

המהרי"ט בתשובה (סי' טו) כתב על נשים שהולכות לעשות מלאכה בבית שרים ומלכים, ומפרנסות את בעליהן, שמעש"י של הבעל, אע"ג שניזונת ממעש"י ולא ממה שהבעל מכניס, מ"מ מתחילה הבעל זנה, וכשעשתה זכה במעש"י, וכעת אוכלת משלו, ולמרות שבשלב מסוים לא עושה מכח מה שזנה בתחילה, אבל מ"מ מה שנותן לה כעת גם הוא משלו משום שזכה במה שעשתה מכח מה שזנה בתחילה.

טעם נוסף, שהאישה חפצה שתהיה רווחה בביתה, ולכן מזכה את מעש"י לבעל, גם כשאינה ניזונת ממנו.

והמל"מ (הל' אישות פכ"א ה"א) הביא את דברי המהרי"ט, ותמה עליו, שמדבריו משמע שכאשר הבעל זן את האישה מממון שלו, אז ברור ופשוט שרווחיה ממסחר שייכים לו. ודבר זה שנוי במחלוקת הראב"ד והרשב"ם שהובאו בטור בסי' צה בדין מעש"י אלמנה ליתומים. כידוע, אלמנה זכאית למזונות מירושת הבעל, וכנגד זה עליה לתת את מעשי ידיה ליורשי בעלה. ונחלקו הראב"ד והרשב"ם האם אלמנה שעבדה בעבודת אדמה, חרשה וזרעה, צריכה לתת את מעשי ידיה ליורשי בעלה, או שמא מלאכה כזו אינה בכלל מעש"י שאלמנה נותנת

בעל שמתנגד להסכם בין אשתו למעסיקה

הנושא שנעסוק בו קשור באופן ישיר לניהול כמעט כל משק בית בימינו בהם רבות נשות החייל המסייעות בפרנסת הבית בדרכים שונות, ולא פעם הן עומדות בדין ודברים עם מעסיקה, והשאלה הנשאלת היא האם הבעל מעורב בדין ודברים של אשתו, מתוקף כך שמעשי ידי אישה לבעלה, אם לא? ואם כן, האם הבעל יכול להתנגד לסיכומים של האישה עם המעביד.

הגעתי לעסוק בנושא זה תוך כדי בירור הלכתי בביה"ד למזונות של הרבנות הראשית ירושלים, בו אני מכהן כדיין. במקרה הנדון לפנינו אישה עבדה בחנות, ובשלב מסוים נוצרו חילוקי דעות בין הצדדים. הצדדים - האישה והמעסיק - לא השתנו, ולכן הוסכם שהאישה תעזוב את העבודה ותקבל סכום מסוים כפיצוי, ובכך יסתיימו התביעות ההדדיות. בפנינו הופיעה האישה עם בעלה וטענה כי לא היתה מוסמכת לוותר על זכויותיה משום שמעשה ידי אישה לבעלה.

ובכן, ראשית עלינו לבחון את הנחת היסוד, האם בכל מצב ובכל מקרה מעשה ידי אישה לבעלה? ובעניין זה האריכו הפוסקים.

חדש בלמודי דעת

מבצעים מיוחדים בלימודי דעת*

מוסיף ועולה

תוספת לימוד שלכם מעלה את אחוזי ההנחה שלנו!

מקוואות	10% הנחה
קידושין	15% הנחה
אבלות/איסור והיתר	20% הנחה
נדה	25% הנחה
שבת	30% הנחה

* בתוקף עד ט"ו בטבת התשע"ב

להרשמה צלצל : 03.6166.340

דעת ודין - המשך

והדברים מפורשים בדברי הפוסקים. עיין בשו"ע חו"מ סי' צו סעי' ו' בדברי הרמ"א שפסק שבעל לא חייב לשלם חובות של אשתו. והש"ך שם (ס"ק ט) הביא את הדעות השונות בפוסקים, ומסקנתו להלכה, שכאשר האישה נושאת ונותנת בבית, כלומר מעורבת בענייני הכספים בבית, הבעל חייב לשלם את החובות שנטלה, משני טעמים. משום שמן הסתם הבעל היה מודע למעשיה של האישה, והאישה פעלה בשליחותו, ובגלל תקנת השוק, שלא יהיה מצב שאישה תלווה או תעסוק במסחר, והבעל ישתמש בכספים שלו, או יהנה ממעשי ידיה, ויתחמק מכל אחריות לעניין בטענה שהאישה לוותה וסחרה ולא הוא.

ומסקנת הש"ך להלכה שהדבר תלוי בשיקול דעתו של הדיין, אם זה משתכנע שהבעל נהנה ממעשיה, עליו לחייב את הבעל לשאת בנטל יחד עם האישה.

ולפיכך, בנדון דידן, אין כל ספק שהבעל היה נהנה ישיר ממעשי ידיה של האישה, לכן לא יוכל כעת לערער על ההסכמות שעליהן הגיעה עם המעסיק, והן מחייבות אותו כמו שהן מחייבות אותה.

שייך לאישה, יש לבעל בו זכויות. משום שכל מה ששייך לאישה עומד לשימושו של הבעל בתורת נכסי מלוג. וזו ההלכה הידועה ש"מה שקנתה אישה קנה בעלה", כלומר, קנה בעלה לשימוש. ואם כן יכול הבעל להתנגד ולומר, שהיתור של האישה מונע ממנו זכות שימוש בכספים נוספים שיכלה לקבל מהמעסיק.

והדברים מפורשים בפוסקים. עיין בשו"ע אבה"ע סי' צא (ס"א) שאישה לא יכולה למחול על חוב שחייבים לה בגלל שיש לבעל זכות להשתמש בכסף שיתקבל בפרעון החוב. ועיין בב"ש בסי' פ' (ס"ב) שגם באותם מקרים שמעשי ידי אישה לעצמה, הבעל זכאי להשתמש במעשי ידיה, כמו בשאר נכסי המלוג.

אך למרות כל האמור נראה להלכה שההסכמה שאליה הגיעה האישה עם מעסיקיה תקפה ומחייבת מטעם אחר, משום שלא יתכן שאישה תסכם על תנאי עבודה או תנאי פרישה מעבודה, ויבא הבעל ויבטל את הסיכומים. הדבר מנוגד לתקנת השוק, ולתקנתם של המעסיקים שיחששו להעסיק נשים ולהגיע איתן לסיכומים, שמא יבא הבעל ויטרוף את הקלפים.

מוחזקת, אי אפשר להוציא מידה משום שהיא יכולה לטעון קים לי כמו הפוסקים שסוברים שמעשה ידיים על ידי הדחק שייכים לאישה. והחזו"א (סי' ע"ט ס"ק ה) מצדד בדעת השו"ע.

לסיכום: נחלקו האחרונים האם מעשה ידי אישה לבעלה כאשר היא עוסקת במלאכה שאינה מלאכת נשים. לדעת המל"מ הדבר תלוי במחלוקת הראב"ד והרשב"ם. ולדעת הבית מאיר הראב"ד והרשב"ם נחלקו האם מלאכה כזו נחשבת למעשי ידיים על ידי הדחק, ובמעשה ידיים על ידי הדחק נחלקו הפוסקים, האם הם שייכים לבעל או לאישה. למעשה, הב"ש נוקט שכאשר האישה מוחזקת במעשה ידיים על ידי הדחק, הדין עמה. והחזו"א נוקט כדעת השו"ע שמעשה ידיים על ידי הדחק לבעל. ועיין בשו"ת יבי"א (ח"ג חו"מ סי' ה אות כה) שנקט להלכה כדברי הב"ש והב"מ. וכך שמעתי בעל פה גם ממרן הגרי"ש אלישיב שליט"א.

נחזור לנדון דידן. האישה עבדה והשתכרה, ולפי חלק מהפוסקים, מעשה ידיה במקרה זה שלה. ולכן בודאי שהיא יכולה להגיע להסכמות עם מעסיקיה ולוותר על חלק מזכויותיה, והבעל לא יכול לעכב בעדה.

אך כל זה רק לכאורה, בגלל שגם אם השכר

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיניות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון.

